

APORTACIÓ AL CONEIXEMENT DELS GEOMÈTRIDS DE CATALUNYA (INSECTA: LEPIDOPTERA)

Francesc Vallhonrat *

Rebut: maig 1982

RÉSUMÉ

Contribution à la connaissance des Géométrides de la Catalogne (Insecta: Lepidoptera)

Ce travail vient à la suite d'un autre publié antérieurement (VALLHONRAT, 1980). On y renseigne les nombres des citations faites tout au long des différentes époques, dont le résultat totalise les 372 espèces et 4 sous-espèces citées de cette famille. On a confirmé la présence de 196 espèces et 2 sous-espèces pendant les dernières années. Quelques données d'intérêt biogéographique y sont ajoutées. 47 espèces intéressantes sont citées, parmi lesquelles il y en a 2 nouvelles pour la Péninsule Ibérique et 10 nouvelles pour la Catalogne.

Dins la fauna europea de Lepidòpters, els Geomètrids constitueixen la segona família dels macroheteròcers quant a nombre d'espècies, després dels Noctúids. Pel que fa a la població de Catalunya, no es troben estudis monogràfics sobre aquesta família, sinó que només es poden extreure dades dels diversos treballs que tracten de lepidopterologia general o, en tot cas, que fan referència als heteròcers. L'estudi, a grans trets, de les dades aplegades ens ha fornint unes idees inicials, tant pel que fa a la població de Catalunya com al procés històric que ha anat desenvolupant el coneixement de la fauna lepidopterològica del país.

La recopilació de la bibliografia, juntament amb els exemplars procedents de les recerques dutes a terme en els darrers anys, ens ha donat un total de 372 espè-

cies i 4 subespècies diferents de geomètrids citades de Catalunya. Com a primera dada comparativa, podem esmentar que en el catàleg de Geomètrids de la Península Ibèrica (EXPÓSITO, 1978) es compten 532 espècies, però el seu autor fa notar que aquest catàleg és basat en moltes dades antigues que caldria actualitzar. Com a referència d'una fauna europea ben coneguda, tenim l'última i recent llista dels lepidòpters de França (LERAUT, 1980), on trobem 584 espècies de geomètrids. Remarquem que 19 espècies citades de Catalunya no es troben a la fauna de França.

En el recull cronològic de citations bibliogràfiques ens hem trobat amb diverses èpoques en les quals les aportacions són nombroses, interrompudes per períodes en què manquen gairebé totalment. Hem començat pel «Catálogo metódico y razona-

* Entença, 196, 6è. 2a. Barcelona, 29.

do...» de M. CUNÍ I MARTORELL (1874), primer cens global dels lepidòpters de Catalunya, en el qual figuren 120 espècies i 1 subspècie de geomètrids vàlides actualment. En notes posteriors, fins al 1897, aquest mateix autor hi afegeix 9 espècies noves més. Al final d'aquest període comptem, doncs, 129 espècies i 1 subspècie de geomètrids citades de Catalunya, 15 de les quals no han estat tornades a citar posteriorment.

L'època següent en què trobem importants treballs de lepidopterologia, entre el 1911 i el 1925, és la més destacada quant a augmentar l'inventari faunístic. Això és degut principalment als treballs d'I. de Sagarra, A. Weiss i A. Codina, apareguts a les publicacions de la Institució Catalana d'Història Natural. S'afegeixen 135 espècies i 1 subspècie noves al cens anterior. No han estat tornades a citar 59 espècies i 1 subspècie d'aquella època ençà.

Entre els anys 1948 i 1978 es poden comptar 39 espècies i 1 subspècie noves més, en publicacions de fora de Catalunya. D'aquesta època cal afegir 27 citacions noves, totes elles de la Vall d'Aran, 17 de les quals són citacions úniques per al Principat (IBARRA, 1975). Ben recentment (DERRA & HACKER, 1982), han estat citades 13 noves espècies més de la Vall d'Aran. Juntament amb les dues que donarem més endavant, són 31 els geomètrids que només han estat citats d'aquest indret.

Pel que hem exposat fins ara, hom constata que el conjunt de citacions de geomètrids de Catalunya conté moltes dades antigues que cal actualitzar, per tal com la majoria dels biòtops de què provenen han sofert profundes alteracions, alguns d'una manera irreversible. Tanmateix, altres dades ofereixen dubtes o errors des del punt de vista taxonòmic o de determinació. A més, el reduït nombre de localitats explorades deixen moltes zones interessants per inventariar.

A fi, doncs, de dur a terme aquesta actualització en l'estudi faunístic d'aquesta família a Catalunya, en els darrers quatre anys hem aplegat exemplars que totalitzen 196 espècies i 2 subspècies diferents, entre les quals podem assenyalar:

- 27 espècies i 1 subspècie noves per a Catalunya; dues de les primeres ho són també a la península Ibèrica.
- 33 que són confirmació de citacions de fa més de 60 anys i 3 de fa més de cent.

- 47 espècies citades de totes les èpoques i de la majoria de les localitats examinades. Tanmateix, d'aquests geomètrids que en podrien dir comuns al país, n'hi ha 22 que no han estat citats de la Vall d'Aran.

Amb aquesta nota hom pretén de continuar el treball anterior (VALLHONRAT, 1980) donant una relació dels geomètrids que ens han semblat més interessants (inclosos darrerament en els nombres de més àmunt), incloent-hi 12 espècies noves per a la fauna de Catalunya (2 d'elles també per a la península Ibèrica) i diverses citacions que constitueixen una actualització d'altres de força antigues. També incloem citacions la localitat de les quals representa una ampliació notable en la distribució fins ara coneguda de l'espècie a Catalunya.

Hem seguit la nomenclatura i l'ordre sistemàtic de la Hista de LERAUT (1980). De cadascuna de les espècies ressenyades donem les dades següents: localitat; comarca i quadrat del reticle UTM de 10 km de costat entre parèntesis; data de captura; recollector en cas que no sigui l'autor d'aquesta nota; un breu comentari, si s'escau, amb les anteriors citacions de l'espècie. Les que no han estat citades de Catalunya van precedides del símbol ●.

Agraïm molt la col·laboració dels col·legues que ens han cedit exemplars, molt especialment l'ajuda de J. J. P. De Gregorio i I. Romanà, i a F. Español, l'acolliment trobat al Museu Municipal de Zoologia de Barcelona.

RELACIÓ D'ESPÈCIES

Comibaena bajularia D. & S. — Vespella de la Plana (Osona DG 34), 25-VI-80. Ylla leg. Només coneixem una sèrie de les Planes (Barcelonès DF 28), VI.23 i VI.24 a la col·lecció Farriols del Museu Municipal de Zoologia de Barcelona.

- *Cyclophora pendularia* Cl. — Llorà (Gironès DG 75), 17-IX-81. De Gregorio leg.

Scopula concinnaria Dup. — Susqueda (Selva DG 64), VI-78. De Gregorio leg. Única citació de Cervera (Segarra CG 51) donada per CODINA (1918). No figura a la fauna de França.

Idaea mediaria Hb. — Llorà (Gironès

DG 75), 3-VIII-80. De Gregorio leg.; Samalús (Vallès Or. DG 41), 25-VII-81. No citada des de CUNÍ (1874).

Idaea humiliata Hfn. — Das (Cerdanya DG 09), 28-VI-81. No citada des de CODINA (1918), de Setcases.

Idaea subsericeata Hw. — Aiguamolls de l'Empordà (Alt Empordà EG 17), 26-IX-81. No citada des de CODINA (1918) dels voltants de Barcelona.

Idaea contiguarua Hb. — Das (Cerdanya DG 09), 28-VI-81. No citada des de WEISS (1915) de Queralbs (Ripollès DG 38).

Idaea eugeniata Gze. — Ports de Tortosa (Montsià BF 61), 29-V-81. Citada de les Fonts de Terrassa (Vallès Or. DF 19) (AGENJO, 1953) i per SAGARRA (1918) sense indicació de localitat.

- *Scotopteryx octodurens octodurens* Favre — Puigsacalm (Garrotxa DG 46), 29-VII-80. De Gregorio leg.; Alp (Cerdanya DG 09), 11-IX-80.

Catarhoe rubidata D. & S. — Caregue (Pallars Sobirà CH 40), 6-VI-81. Citada només per CUNÍ (1874).

Epirrhone rivata Hb. — St. Antoni de Vilamajor (Vallès Or. DG 51), 23-IX-78. Stefanescu leg.; Das (Cerdanya DG 09), 2-VI-79; Queralbs (Ripollès DG 38), 7-VII-79. De Gregorio leg.; Llorà (Gironès DG 75), 16-VI-80. De Gregorio leg. L'única citació anterior és de Lés (Vall d'Aran CH 14) donada per CODINA (1918).

Lygris pyraliata D. & S. — Núria (Ripollès DG 39), 11-VIII-78. De Gregorio leg. Confirmació de l'única citació donada per SAGARRA (1914) del mateix lloc.

- *Thera firmata firmata* Hb. — La Fou, Ports de Tortosa (Montsià BF 61), 29-V-81. Només ha estat citada de Catalunya la ssp. *ulicata* Rbr. (VALLHONRAT, 1980).

Thera cognata Thnbg. — Queralbs (Ripollès DG 38), 9-VIII-81. De Gregorio leg. Citada anteriorment de Toses (Ripollès DG 18) per WEISS (1915) i de la Vall d'Aran (IBARRA, 1975).

Colostigia multistrigaria olbiaria Mill.

— Girona (Gironès DG 84), 8-II-79. De Gregorio leg.; la Fou, Ports de Tortosa (Montsià BF 61), 30-I-82; Altafulla (Tarragonès CF 65), 22-I-82. Orozco leg. No citada des de WEISS (1915) de Barcelona.

- *Colostigia lineolata pyrenaea* Obth. — Aiguamoix (Vall d'Aran CH 22), I-VIII-81. Bosch leg. Espècie heliòfila, no citada de la península Ibèrica.
- *Almeria kalischata* Stgr. — La Fou, Ports de Tortosa (Montsià BF 61), 29-V-81. Només era coneguda del sud de la península Ibèrica i del Marroc.

Perizoma verberata Scop. — Núria (Ripollès DG 39), 11-VIII-78. De Gregorio leg. Confirmació de l'única localitat anterior coneguda (SAGARRA, 1914; WEISS, 1915).

Eupithecia subfuscata Hw. — Puigsacalm (Garrotxa DG 46), 4-VII-80. Citada només de la Vall d'Aran (DERRA & HACKER, 1982).

Eupithecia phoeniceata Rbr. — Torredembarra (Tarragonès CF 65), 13-XI-81. Orozco leg. Citada només per CUNÍ (1874) de Sarrià i St. Gervasi (Barcelonès DF 28).

- *Chloroclystis vata* Hw. — Susqueda (Selva DG 64), 8-VI-79 i Llorà (Gironès DG 75), 7-IV-81. De Gregorio leg.

Chesias rufata cinereata Stgr. — St. Sadurní d'Osormort (Osona DG 43), 27-III-1980. Ylla leg. Aquesta ssp. només ha estat citada de Juneda (Garrigues CG 10) per HERBULOT (1962). La ssp. nominal l'hem recollida al Pallars Sobirà (VALLHONRAT, 1980), Cerdanya, Osona, Berguedà, Alt Penedès i Baix Empordà.

Lobophora halterata Hfn. — Coll de Condreu (Selva DG 55), 24-V-81. De Gregorio leg. Segona citació de Catalunya després de Das (Cerdanya DG 09) (VALLHONRAT, 1980).

Ligdia adustata D. & S. — Susqueda (Selva DG 64), 20-IX-80; Llorà (Gironès DG 75), 9-VI-81. De Gregorio leg.; Palera (Garrotxa DG 77), 8-IV-82. Només havia estat citada de Lés (Vall d'Aran CH 14) per CODINA (1918).

- *Itame brunneata* Thnbg. — Vall de Toran (Vall d'Aran CH 14), 2-VIII-81. Bosch leg.

Tephрина catalaunaria Gn. — Susqueda (Selva DG 64), 9-VIII-77. De Gregorio leg.; Calella de Palafrugell (Baix Empordà EG 13), 30-VIII-80; Bell-lloc d'Aro (Baix Empordà DG 93), 1-VIII-81. De Gregorio leg. Citada abans només de localitats del litoral i més meridionals com Montgat (Maresme DF 49) (CODINA, 1911) i Barcelona (WEISS, 1915), així com del sud de la península Ibèrica i d'Àfrica. No es troba a la fauna de França.

- *Cepphis advenaria* Hb. — Susqueda (Selva DG 64), 7-VII-81. Bosch leg.

Ennomos fuscantaria Stph. — Aiguamolls de l'Empordà (Alt Empordà EG 17), 26-IX-81. Citada només de Parets (Vallès Or. DG 30) per FLORES (1981).

Selenia lunularia D. & S. — Ports de Tortosa (Montsià BF 61), 29-V-81. Coneguda de Núria, Vall d'Aran, Olot, Susqueda i Maresme.

Odontopera bidentata bidentata Cl. — Alp (Cerdanya DG 09), 15-VII-80. García leg. Citada només de Montserrat (CUNÍ, 1874), del Canigó (DUFAY, 1961) i de la Vall d'Aran.

Phigalia pilosaria D. & S. — St. Sadurní d'Osormort (Osona DG 43), 11-III-79. Ylla leg. Només ha estat citada de Das (Cerdanya DG 09) (VALLHONRAT, 1980).

Biston strataria f. terrarius Weymer — Llorà (Gironès DG 75), 1-IV-81. De Gregorio leg.; Ribes de Freser (Ripollès DG 38), 9-IV-82. Aquesta forma, nosaltres l'hem recollida juntament amb la nominal i només havia estat citada de Cervera (Segarra CG 51) per CODINA (1918).

- *Agriopis leucophaearia* D. & S. — Vespella de la Plana (Osona DG 34), 23-II-1980. Ylla leg.; Das (Cerdanya DG 09), 16-III-81. No citada dels Pirineus Orientals a DUFAY (1961).

Agriopis marginaria F. — Sant Sadurní d'Osormort (Osona DG 43), 26-III-79. Ylla leg.; Llorà (Gironès DG 75), 10-III-1981. De Gregorio leg.; Das (Cerdanya

DG 09), 7-III-81. No citada dels Pirineus Orientals a DUFAY (1961). Citada únicament de Juneda (Garrigues CG 10) (HERBULOT, 1962) i de Caregue (Pallars Sobirà CH 40) (VALLHONRAT, 1980).

Crocota peletieraria Dup. — Núria (Ripollès DG 39), 11-VIII-78. De Gregorio leg. Es coneixen dues úniques citacions anteriors: del mateix lloc per WEISS (1915) i de la Vall d'Aran (IBARRA, 1975).

Synopsis sociaria Hb. — Caregue (Pallars Sobirà CH 40), 6-VI-81. No citada del Pre-pirineu. Hi ha diverses citacions del Vallès Oriental, les Garrigues i Martorell.

Peribatodes manuelaria manuelaria H. S. — Das (Cerdanya DG 09), 27-VIII-81. No citada dels Pirineus Orientals a DUFAY (1961).

Alcis repandata L. — Queralbs (Ripollès DG 39), 7-VII-79. De Gregorio leg.; Alp (Cerdanya DC 09), 19-VII-80; la Molina (Cerdanya DG 18), 20-VII-76. García leg. Citada només de Manlleu (Osona DG 45) per WEISS (1915) i de la Vall d'Aran (FLORES, 1981).

Cleorodes lichenaria lichenaria Hfn. — Alp (Cerdanya DG 09), VII-80. García leg. No citada dels Pirineus Orientals a DUFAY (1961). L'única citació de Catalunya és de Barcelona (WEISS, 1915).

- *Ectropis bistortata* Gze. — Alella (Maresme DF 49), 1-IV-77. García leg.; Susqueda (Selva DG 64), 22-VII-81. De Gregorio leg.
- *Lomographa bimaculata* F. — Bell-lloc d'Aro (Baix Empordà DG 93), 19-IV-81. De Gregorio leg.
- *Theria primaria* Hw. — Das (Cerdanya DG 09), 23-II-80 i 6-III-81. No citada de la península Ibèrica ni dels Pirineus. DUFAY (1979) estudià aquesta espècie i en donà la distribució a França, la qual no inclou ni el sud-oest ni els Pirineus.

Odonthognophos dumetata daubearia B. — Das (Cerdanya DG 09), 27-VIII-81. L'espècie no ha estat citada dels Pirineus Orientals a DUFAY (1961). WEISS (1915) cita la ssp. nominal de Manlleu

(Osona DG 45). Hem vist l'exemplar al Museu de Zoologia de Barcelona i pertany també a la ssp. *daubearia* B.

Gnophos obfuscatus obfuscatus D. & S. — Alp (Cerdanya DG 09), VII-80. García leg.; Das (Cerdanya DG 09), 26-VIII-1981. Citada només de Ribes de Freser (Ripollès DG 38) (WEISS, 1915) i de la Vall d'Aran (IBARRA, 1975).

Gnophos perspersata Tr. — L'Avellà (Alt Penedès CF 88), VI-VII.80-81. Citada només per CUNÍ (1874) i de Juneda (Garrigues CG 10) per HERBULOT (1962). No figura a la fauna de França.

Gnophos glaucinarius glaucinarius Hb. La Molina (Cerdanya DG 18), 25-VII-76. García leg. Citada de la Vall d'Aran (CODINA, 1918; DERRA & HACKER, 1982) i per WEISS (1915) com a espècie rara del Pirineu, sense precisar-ne la localitat.

Dyscia penulataria Hb. — La Fou, Ports de Tortosa (Montsià BF 61), 30-V-81. Citada anteriorment de Barcelona per CUNÍ (1874) i per WEISS (1915).

BIBLIOGRAFIA

AGENJO, R. 1953. Geometridae españoles de la colección D. Hospital, de Barcelona. *EOS, Rev. Esp. de Ent.*, XXIX: 289-328.

CODINA, A. 1911. Sobre algunos heteróceros raros

o curiosos de Cataluña. *Bol. Soc. Arag. C. N.*, X: 113-117.

CODINA, A. 1918. Heteróceros nous per a la fauna de Catalunya. *Butll. Ins. Cat. Hist. Nat.*, XVIII: 60-64.

CUNÍ Y MARTORELL, M. 1874. *Catálogo metódico y razonado de los Lepidópteros que se encuentran en los alrededores de Barcelona, de los pueblos cercanos y otros lugares de Cataluña*. Tomás Gorchs. Barcelona.

DERRA, G. & HACKER, H. 1982. Contribution to the lepidoptera-fauna of Spain. Heterocera of a three-week visit in summer 1980. II. *SHILAP Revta. Lepidop.*, 10 (37): 23-31.

DUFAY, C. 1961. *Faune terrestre et d'eau douce des Pyrénées-Orientales. 6. Lépidoptères*. Université de Paris. Lab. Arago. Hermann. Paris.

DUFAY, C. 1979. Un géométride nouveau pour la France: *Theria primaria* (Haworth, 1809) (= *ibicaria* Herrich-Schäffer, 1852, nova syn.). *ALEXANOR*, XI (1): 12-18.

EXÓSITO, A. 1978. Catálogo provisional de la familia Geometridae. I y II. *SHILAP Revta. Lepidop.*, VI (21): 37-44; (22): 125-130.

FLORES, H. 1981. Contribución al conocimiento de los heteróceros de Catalunya. Parte III. Fam. Geometridae. *Treb. Soc. Cat. Lep.*, IV: 13-16.

HERBULOT, C. 1962. Sur quelques Geometridae des Llanos de Urgel (Aragón). *ALEXANOR*, II: 229-230.

IBARRA, M. DE. 1975. Catálogo de Lepidópteros del Valle de Arán. III. *SHILAP Revta. Lepidop.*, 9: 38-39.

LERAUT, P. 1980. *Liste systématique et synonymique des Lépidoptères de France, Belgique et Corse*. Supplément à Alexanor et au Bull. Soc. Ent. de Fr. Paris.

SAGARRA, I. DE. 1914. Excursió lepidopterològica a Núria. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, XIV: 24-30.

SAGARRA, I. DE. 1918. Revisió del gen. *Acidalia* i algunes formes noves per a Catalunya. Comunicació verbal. *Butll. Ins. Cat. Hist. Nat.*, XVIII: 75.

VALLHONRAT, F. 1980. Geometridae nous o interessants per a la fauna catalana. *Treb. Soc. Cat. Lep.*, III: 41-50.

WEISS, A. 1915. Contribució a la fauna lepidopterològica de Catalunya. *Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 1915: 59-89.